

miodrag
bulatović

GLAVOM DO NEBA

Tanja Pajević

— Oprostite mi... oprostite...

Ležeci ničice, nogu rastavljenih, a ruku raširenih, s bradicom u prasini, Muhamer je gledao put svadbe. Između njega i stara opet se okretalo kolo. Pijaniji i ludji no pre, ljudi su skakali, pre-vijali se kao da su od gume i krpja, a ne od mesa i kostiju, pevali i kričali, vikali i podvirkivali, i on im je video hitre noge, široka ramena i četvrtaste glave. Na trenutku mu se činilo da uopšte ne dodiruju zemlju, da su bestesno laki, i da će poleteti iznad gomile i bez krila. Nije znao ko je počinjao a ko zavrsavao pesmu, ni ko je na utabanoj zemlji, a ko visoko iznad nje i u kolu.

Kroz suze je video Ivanku. Nikad pre nije bila takva. Nepokretna, sigurna na modrini nogama, držala je u ruci cvet. Kako je ona rasla, tako se i cvet uvećavao. Ona najzad poraste toliko da nadvini kucu pored koje je stojala. I cvet iždija i natkrili gomilu. Ivanka je bila tako velika, da je čelom dodirivala nebo i sunce. Svadbarti su gmizali oko nje, i gledali je kako sve više raste. Gomila se ljujalj i gibala, lomila i prevratila, dubila na glavi i opet se pobadala na noge, šareneći se oko gležnjeva najveće i najlepše mlade sveda.

Krv mu je liptala preko zuba, suze su mu bubrile oko trepavica, i on je podio pogled ne bi li joj se zagledao u lice i u oči. Daleko joj je bila glava, i on je video samo lance i djerđane koji su joj bljestali oko vrata. Belo se najbolji i najmirisniji cvet kraljevi je dosad držala ženska ruka. Zelenili su se venci od najzeljenijeg šumskog bilja kojim je bila okločena.

Odnekud se pojavi crveni petao. Leteći prema nebu potsećao ga je na pregršt vatre baćene u provaliju. Muhameru se činilo da njegov žar-petao juri prema Ivanici, i da će joj sleteti na ramena, ili na džinovski cvet. Stidna radoš obuzimala ga je i u bunilu. Ostani na njenim ramenima što duže može, hteo je da mu dovkine, i kriklima joj zakloni oči od sunca. Znaš ona se danas udala, i obrazi joj moraju biti čisti i beli. A once džavolski prije i peče sve što dokući. Sunce će joj izgorjeti i trepavice, i obrve, i celu će je poružnjati. Zato je ti odbrani: nek većito ostanе najmladja, i najmilija. Rašni krila aki ti ih nisu olovom polomili.

Petao je leto, strmoglavljuvao se, ostavljajući za sobom stokrač i krvav trag. Muhamer je polako okretnuo glavu, pratio ga, i studen mu je ledila srce. Obrtalo se oko njegove glave sebično nebo, spuštao se i opet podizalo u neslućene visine, prolamalo se od njegovog plača, sve krvavo.

Ne mogavši da se pomeri, tako razapet na putu, šaptao je u sebi: petlići, dečko moj. To sto iz tebe šiklja — moja je krv; a ovo što iz mog grla izlazi — tvoja. To da znaš. Jer mi smo odavno jedno te isto, dva tela s jednim jedinim srećem. Zato se ne čudi što cimeš istog trenutku i umrešti. Kad potpuno budesi odletoš na nebo, kad te nijedno zemaljsko oko ne bude moglo da stigne i ugleda, i kad se sasvim izgubiš u ovoj svetlosti, tad će i ja da tresem čelom o zemlju, i da prestanem s disanjem i plakanjem. Bojam se da nama sva krv ne isteće iz premorenih tela: kako čemo onda oko najveće Ivanke obletiti i braniti joj od sunca. Utroba mi se prevrće i kida, glava mi sve više teža na ramenima, i ne znam više sta ti govorim, i šta bi možda trebalо da ti kažem.

U mislima je video sebe i Ivaniku. Stope jedno poređ drugog na nekom putu. Oboje su tako visoki da nijedan od radozalnih prolažnika ne može da im vidi lice. Drže se za ruke. Između njih je petao — jedna nogu mu na njenom, a druga na njegovom ramenu. Petao kukurije tako lepo i tako srećno, da mu se dive svi ljudi i sve životinje na zemlji. Vetur raztrješ jabilovane, čereći crne bukve, i čupa sа zemlje ubogo rastinje, i on se mora držati čvrsto. Popusti li, ispusti li iz svoje ruke Ivan'kinu ruku, odleteće sa svojim petlom na nebo. I Ivanka će, kraljica sveta, ostati na zemlji, i još jednom pripasti sivom i krmeljavom Kajici koji mu sada nije ni do kolena.

Ali ti ne smeiš da odletiš na nebo, reče sebi kad oseti da malašava i klone. Ne smeiš gore. Nikako. Moraš ostati ovde, na zemlji koju gazi sada tudja, ali samo tvoja Ivanka. Tu negde, kraj nje, moraš postati čovek. Sramota je da umrćeš, i da čelo priklanaš k zemlji. Pravi ljudi nikad se ne predaju. Oni mogu da umru, ali nikada kao osramočeni. Ti moraš postati čovek baš tu gde su te,

otkak znaš za sebe, mučili, i gde su te danas prevarili i izigrali. Moraš, makar živeo hiljadu godina.

Postati čovek, prošaputa. Sasvim običan čovek. Čovek ni najbolji, ni poslednji. Neprimetan, nečujan, ali na svom, na pravom ljudskom mestu.

Ali ti si grešan, reče sebi. Držao si petla, i činilo ti se da je sve bilo u redu. Nije. Smetao je baš onima koji su ti ga danas oteli i prisvojili. Znači da nisi bio nečujan i neprimetan. A pored toga bio si i sebičan — sanjan si.

Postati čovek, opet je šaputo. Znači li to nikog ne vredjati, nikog ne zlostavljati. I isteri iz svog sreca zlo koju tu stalno spava i vreba. Zaboraviti tude nepravde i godosti. Potpuno smetnuti s uma svoje bedne, svoje žalosne želje. Eto, ako hoćeš da budes čovek ustani i otiđi u Bijelo Polje. Uđi s onim komšiom u kafanu, polupaj sve što se polupati može, zagriji se s njim, i izljubite se kao tetke, isplaćite se ako vam rakija bude omekšala srca i podjite svojim kućama. U povratku ne zaboravi da svratiš do svadbara. Klikni im pred noge, i traži da ti uime svih ljudi sveta: oproste: što si mislio na Ivaniku; što si držao crvene petlove, i što si danas s najlepšim od svih prošao pored njih; što si nagovarao petla da ništa ne sleće s neba; što si uvedeo skitnike koji su te zvali sa sobom, na put do mora i natrag; i što si, najzad zažeole da umreš, kad znaš da se to ne sme, da se to ne treba, i da je to odvratno.

Izgledalo mu je da se nikad više neće dići i uspraviti se na noge. Zemlja više pod njim nije tvrdila: sad je to meka ljuštača koja nagoni sam na oči. Već ga ništa ne boli; ne plasi se da će mi čelo, kad udari o zemlju, prsnuti nadvoje. Vrat se zasukuje, glava polako klonja, i približujući se zemlji, potseća na veliki cvet sunčokveta što se povija za suncem. Nije mu jasno na kom je kraju sveta, ali zna da su mu usta puna zemlje i zgrušane krvi, a oči još punije prasine i trunja. Dogadja se nešto važno, oseća njegovo telo, pa treperi i grči se.

Još mu se oči nisu bile sklopile, pa je video da petlovom krvljivu nebo više nije natopljeno. Ni sunce se dobro nije video — zaključili su ga veliki oblaci crvenog petlovinog pera što je letelo na sive strane. Šta li se ono mešalo s rumenim i lakin perjem, šta je to preskakalo i vrcalo preko peruški. Da nisu to petlove kandže, notki njenog, oči njegove, srce iskomadano njegovo.

Ne, nisu to ni pahuljice. To su bili beskrajno laki plodovi maslačka. On to sad zna. I sigrusan je da su na svom bregu previjači u grči u boljivima luda Mara, i duva u ogromno stručje s kog prši mačko seme. Krajiškom oka video je kako beli oblaci postaju sive gušći, a crveno perje sve redje i tanje.

Zaboravljao je na sebe. Mutne oči s mukom i bolom pratile su petla. Ranjen i iskidan, sav od zeva i kukurikanja, krstarlo je nebesima. Bio je čas na jednom, a čas na drugom kraju belog prostora u kom se bez povratka gubilo sve što je bilo ljudsko. Taj mal, taj crveni, taj užareni djava raširenih krila. Gubeti svešti poslednji put ga je upoređivao sa zmajem iz priča i bajki. Kao nikad dotle telo mu je obuzimalo topila jeza, i on je htio sebe da prekori. Ali mu se misao gubila u slatkoj izmaglici velikog sna na pomolu.

Ne voli ga toliko, hteo je da kaže sebi. Nije to lepo. Zar si zaboravio ono što sam ti malopre govorio. Ne gledaj ga više: i to smeta nekome — neka drugi gledaju malo za njim. Jer on nije više samo tvoj. On sad pripada svima, a narocito pravo na njega imaju oni koje boli više no tebe. Ne žali ga više. Jer on je tako velik, tako važan, i tako strašan, da ga ne može ozaliti obično ljudsko srce. Ni gubi oči za njim. Jer si hiljaditi koji sa zemlje gleda kako poput munje seva i zvijždi nebom. Smiri srce, i pusti ga da splamti gore u visinama.

Bio je svestan samo još toga da, dok on propada s gipkom zemljom ispod sebe, negde na nekom začaranom bregu, bolovi kidaju i razdiru utrobu polugobe žene koju, po svom prilici, zovu luda Mara. Više ništa nije znao. Čak ni da je Zubina zagrizao zemlju. Ni da mu se u prašini koprcalo prostrano i neuništivo srce.

(Fragment.)

Tatjanu Pajević donela je rođda sa krovu ovađašnje Akademije likovnih umetnosti pre 25 meseci.

Ona je kao uzorni pretstavnik naše najmladje generacije, već četiri puta uzela učešće na ULUS-ovim izložbama. I postala član ove uvažene družine pre 12 meseci.

Pre toga, sticajem okolnosti, rođenja je u Beču, iako crnogorski porekla. Osim Beograda upoznala je još dva velika grada: rodni Beč i cenjeni Minhen. Kaže da od svih modernih slikara najviše voli Klea i Miro. Kako se njihovo postojanje uopste ne oseća na njenim slikama, ova ljučav je ponosita i prava.

Kao što vidite, ovi znaci, kao i njene slike, govore da je Tatjana Pajević lep slučaj i uzoran izdanak našeg novog pokolenja. Na njenim platnima vladaju porekad i tišina, iako je skoro redovan slučaj da se zaplače kad se privučut ugleda ovaj svet.

Njeni savremenici po slikarskom rođenju, tojest najmladji u svetu, obično su bučni. Ukoliko ne platu, uglavnom su ozbiljni i brižni, kao da je sav teret života na njihovim ledjima. Osmeh je zaboravljen, a grimasa vlasta. Tražajući za tragičnim, oni su namršteni, čak i onda kad je njihov život ružičast.

Tatjana Pajević ne govori o iluzijama i ludiću našeg vremena. Njeni uzbudjenji je samo slikarsko pred lepotom boja i oblike. Ona polazi od jednog emotivnog šoka između tonskih krajnosti u crnom i belom, da od ovih neobojenih površina stvoriti kolonističke vrednosti i da ih sukobi i poveže sa čistim i dragocenim bojama. Kao i da ih, istovremeno, pomoći gradacija svetlosti obogati finim osećanjem za prostor i oblike. Njeni čvrsti i sigurni konstruisane figure žive na svetlosti koju ona oseća kao zračenje srebra, značući da je i svetlost materijalna. Tako ona postiže i duševnu i plastičnu ravnateljiju između uzbudjenja i koncentracije da se nadje pred čistim ali asocijativnim apstrakcijama.

Ove osobine zapazili smo, u stalnom, kod više naših mlađih ljudi i to je, rekao bih, i velika zasluga naše Akademije.

Pedja MILOSAVLJEVIĆ

ciril zlobec

Sta je poezija?

Dve strasti: ljubav i pesma. Obeju sam već rano, možda prerano, bio svestan.

Šta je ljubav? Deo odgovora je u mojoj poeziji.

I šta je moja poezija? Deo odgovora je u mojoj ljubavi.

Samo deo. Do poslednje tajne poezije neću nikada prodreti, kao što nikada neću shvatiti poslednju tajnu ljubavi.

BEZIMENI MILIONI

Njoj nas nisu naučili,
nača je govoril krv.
Sastučaj
najiskreniju molitvu
što su je ikad
bogovima šaputali,
Svemogući Čoveče!

Ne utriš svecu,
nek do kraja dogori.

Rodjenje — smrt:
dve čudesne postaje.

Prve nismo sveci,
na drugu svi stizemo

sa zatvorenim očima.

Dopusti nam,
da put, taj kratki preki put,

šta vezuje plać novorodenčeta

sa suzama za umrlim,
prodjemo

željno, otvorenih zenica:

dopusti,

da nam na kraju toga puta

draga ruka

kroz plemenit spomen

sklopi umorne vedje;

dopusti,
da bez užasa u srcu
s neunakazanim obličjem
legnemo na počinak
do svojih predaka.

O Svemogući Čoveče,
ne odbaci
najiskreniju molitvu
što su je ikad
bogovima šaputali:

Smiluj se svome liku,
na zelenu polju naših snova
ne škropi
ubilačku kiku
iz svojih čudesnih radionica
smrti.

NASA PESMA

Odricanje je toliko puta laž:
naš bog

je pružit zaista istinit.

Sa hladnim čelikom u prstima

kida

sramežljivi veo

s budućih tisućeta

snagom im krade tajne

i trpa ih

trpa

trpa

u ovaj naš tesni dan

da nam zraka nestane.

Vesela igra sunca
i vetra prolećnog let,
kipeći vatromet
crvenih karanfila na prozoru,

tuži jedna školjka

medju usponemama što devojka ih skrila,

klizanje ptice

preko zamrzlog plavetnila —

sve je to još samo svet

dece

neizvornih,
nad svoje snove
bolno nadmetih
pesnika.

Naš je svet
ravnica beskrajna i nedogledna:
na njoj niko više
nikome ne može pobeći,
nikome se približiti.

Naš bog je bezumnost,
ludilo stvaranja

koje uništava.

Jedina naša svrha i cilj,

najveće od svih dela

je pokušaj!

Još jedno vreme samo znamo:
židuce.

Sreć
je stari pračnjavi sat
s napuklom oprugom,
koje nas već dugo ne opominje
na naše vreme.

Sa slovenačkog preveo Dejan POZNANOVIC

Pesnik Ciril ZLOBEC rođen je 1925 godine u Požarniku na Krasu. Pre rata školu je učio u Gorići i Kopru. 1943 godine otisao je u partizane, a posle rata nastavio školovanje u Ljubljani gde je diplomirao slavistiku. Već više godina radi kao novinar u kulturnoj rubrici „Ljudske pravice“. Sa književnim kritičarom Jankom Kosom pet godina je uređivao časopis „Beseda“.

Zadnjeno sa još trojicom pesnika predstavio se publiku u knjizi „Pesmi štirih“ („Pesme četvorice“) 1953 godine.

Prvu samostalnu zbirku pesama „Pobeglo otočstvo“ („Obdeglo detinjstvo“) izdala mu je založba Lipa u Kopru 1957 godine.

Za drugu zbirku poezije „Ljubezen“ („Ljubav“), Martin i Dobroslav 1959 dobio je Zlobec ovotodničnu Prilehovljevu nagradu za poeziju založbe „Obzorja“.

Ciril Zlobec se bavio i prevodilačkim radom. Osim prevod iz savremene svetske poezije, pre svega italijanske, objavljenih u časopisima, dosada je na slovenačkom jeziku preveo: Danteov „Novi život“, Izbor Leopardijeve poezije, dva romana Alberta Moravije „Rimljanka“ i „Prezir“.

Pesme u ovom broju prevedene su iz zbirke „Ljubbezen“.